Bir ben vardır benden içeri

(Piyes: 2 Perde)

Tarık Buğra

YAYIN NU: 1564
EDEBÎ ESERLER: 818

T.C. KÜLTÜR ve TURİZM BAKANLIĞI
SERTİFİKA NUMARASI: 16267

ISBN: 978-605-155-981-0

www.otuken.com.tr | otuken@otuken.com.tr

ÖTÜKEN NEŞRİYAT A.Ş.®
İstiklâl Cad. Ankara Han 65/3 • 34433 Beyoğlu-İstanbul
Tel: (0212) 251 03 50 • (0212) 293 88 71 - Faks: (0212) 251 00 12

Editör: Ayşegül Büşra Paksoy

Kapak Tasarımı: GNG Tanıtım

Dizgi-Tertip: Damla Acar

Kapak Baskısı: Pelikan Basım

Baskı: ANA BASIN YAYIN GIDA İNŞ.SAN.VE.TİC.A.Ş
Mahmutbey Mah. Devekaldırımı Cad. 2622 Sk. Güven İş
Merkezi No:6/13, Bağcılar / İstanbul
Sertifika Numarası: 20699 Tel: (0212) 446 05 99

İstanbul- 2020

Kitabın bütün yayın hakları Ötüken Neşriyat A.Ş.'ye aittir.
Yayınevinden yazılı izin alınmadan, kaynağın açıkça belirtildiği akademik çalışmalar ve tanıtım faaliyetleri haricinde, kısmen veya tamamen alıntı yapılamaz; hiçbir matbu ve dijital ortamda kopya edilemez, çoğaltılamaz ve yayımlanamaz.

Tarık Buğra (d. Akşehir, 2 Eylül 1918- ö. İstanbul, 26 Şubat 1994); Cumhuriyet dönemi Türk edebiyatının en önemli yazarlarından olan Tarık Buğra ilk ve orta tahsilini Akşehir'de tamamladı. Konya Lisesi'ni bitirdi (1936). Çeşitli aralıklarla İstanbul Üniversitesi'nin Tıp, Hukuk ve Edebiyat fakültelerinde ikişer üçer yıl okuyup vazgeçti. Akşehir'de çıkardığı *Nasrettin Hoca* gazetesi ile gazeteciliğe başladı. İstanbul'a gelince *Milliyet*, *Yeni İstanbul*, *Haber* ve *Tercüman* gazetelerinde fıkralar yazdı, sanat sayfaları düzenledi. Haftalık *Yol* dergisini çıkardı.

Tarık Buğra, gazetecilikle olan ilgisini 1983 yılı sonuna kadar devam ettirdi. Gazete yazılarının değişik ve kendine has özellikleri vardır. Hiçbir zaman basmakalıp düşünce ve ideolojilerin takipçisi olmamıştır. Zaman zaman dil, edebiyat ve sanat konularına da yer verdiği bu yazılarında hür, bağımsız ve meseleler karşısında tarafsız bir yazar olma vasfını kaybetmemiştir.

Tarık Buğra, edebiyat dünyasına küçük hikâyelerle girdi. Cumhuriyet gazetesinin açtığı bir yarışmada "Oğlumuz" adlı hikâyesi ile ikinci olması, onun için bir dönüm noktası olmuştur. Daha sonra *Çınaraltı* ve *İstanbul* dergilerinde hikâyeler yazmaya devam etti. Bu hikâyeler kronolojik bir sıra ile incelendiğinde ilk dikkati çeken şeyin, yazarın bir acemilik/çıraklık dönemi olmayışıdır. Hemen her yazarda takip edilen zaman içinde ustalaşma, Tarık Buğra'da görülmez. O, daha ilk hikâyesinde usta bir yazar olduğunu ortaya koymuştur. Hikâyelerinde daha çok yakın çevre, aile hayatı, sevda ilişkileri, küçük kasaba intibaları gibi ferdî ve dar çerçeveli konular göze çarpar. Tarık Buğra olay değil, atmosfer hikâyecisidir.

Roman dünyamızda Tarık Buğra'ya sağlam ve sarsılmaz bir yer sağlayan eseri hiç şüphesiz *Küçük Ağa*'dır. Bu eserde ve bunun devamı olan *Küçük Ağa Ankara'da* ve *Firavun İmanı* romanlarında Millî Mücadele ilk defa değişik bir açıdan ele alınmıştır. Daha çok devletin resmi görüşünden hareket eden Kurtuluş Savaşı romanlarının tam aksine bu üç romanda meseleler, insan/millet açısından ele alınmış, yeni ve doğru bir yorumla ortaya konulmuştur. Bu roman "tarihî açıdan Millî Mücadele'de insanın yeri, milletin yeri nedir?" sorularının cevaplarını araştırır.

Yazar, *Yağmur Beklerken* romanında Serbest Fırka denemesinin, *Gençliğim Eyvah*'da ise 1970'li yıllarda Türkiye'nin bir numaralı meselesi haline gelen anarşi olaylarının değişik yönlerini,

perde arkasını tasvir ve tahlil eder. Tarık Buğra, *Osmancık* romanı ile de, Osmanlı devletinin kuruluş yıllarını anlatmıştır. Bu eserde de cihan devletini kuran irade, şuur ve karakterin tahlili vardır.

Tarık Buğra, roman kahramanlarını idealize etmez. Onun romanlarındaki bütün tipler tabiîdir. İnsanı, en gerçek ve inkâr edilemez yanından -mizacından- ve insanın en soylu duygusundan -hüzünlerinden- ele almıştır. Bu özellikleriyle Tarık Buğra, realizmin Türk romancılığındaki en usta yazarlarından birisidir. Tarık Buğra'da belli ve kalıplaşmış bir fikri ispatlama, yorumlama ve propogandasını yapma endişesi yoktur. O, romanı, roman olarak düşünür. Tarık Buğra'yı bugün ve gelecekte sarsılmaz yapan özellik onun bu tutumudur. Ona göre roman, hatta sanat "kâinatı ve insanları bir mizaca göre yeniden yaratmaktır." Bu açıdan bakılınca Tarık Buğra, bir tahlil ustası olarak göze çarpar. Onun bazı romanlarında insan, bazılarında mesele ön plândadır, fakat ikisi de her zaman dengelidir. Tarık Buğra roman ve tiyatro gibi yarına kalıcı eserlerin en mükemmel kültür Türkçesi ile yazılacağını savunmuştur. Sanat eseri için her türlü basmakalıbı reddeden bağımsız bir sanat anlayışını benimsemiş olan Tarık Buğra, güzel Türkçesi, canlı ve yoğun üslûbu, derin tipleri ile Türk hikâye, tiyatro ve roman yazarlarının başında yer almıştır.

Eserleri: ***Hikâye:*** Oğlumuz (1949), Yarın Diye Bir Şey Yoktur (1952), İki Uyku Arasında (1954), Hikâyeler (1964, yeni ilavelerle 1969) ***Tiyatro:*** Ayakta Durmak İstiyorum, Akümülatörlü Radyo, Yüzlerce Çiçek Birden Açtı (1979) İbiş'in Rüyası, Bir Ben Vardır Benden İçeri, Güneş ve Arslan ***Gezi Yazıları:*** Gagaringrad (Moskova Notları) (1962), ***Fıkra ve Deneme:*** Gençlik Türküsü (1964), Düşman Kazanmak Sanatı (1979), Bu Çağın Adı (1990), Politika Dışı (1992). ***Roman:*** Siyah Kehribar (1955), Küçük Ağa (1964), Küçük Ağa Ankara'da (1966), İbiş'in Rüyası (1970), Firavun İmanı (1976), Gençliğim Eyvah (1979), Dönemeçte (1980), Yalnızlar (1981), Yağmur Beklerken (1981), Osmancık (1983). ***Senaryo ve oyunu:*** Sıfırdan Doruğa-Patron (1994).

Dekor, söylenenlere uygun olarak lokal ışıkların düşeceği;

Bir yüksekçe kaya,

Bir çadır,

Bir doruk ve gökyüzü,

Bir oda penceresi,

Bir avluya açılan kapı, revak ve bir oda

NOT: Bazı sahneler için beyaz perde ve projeksiyon kullanılabilir. Oyunda önemli bir yer tutan müziğin seçimi tamamen yönetmene bırakılmıştır.

Satır başları, yerine göre uzun, yerine göre kısa susuşları gösterir.

Mizansenler yazarın isteği değil, teklifleridir.

Birinci Perde

(*Yunus Emre ve dibinde oturduğu kaya ışık alıyor. Müzik gerilerde*)

YUNUS EMRE - Anaları onları çabuk ölsünler, çok öldürsünler diye doğuruyor. Ölüm için doğuyorlar. Bilmiyorlar bunu. Bunu düşünmeye bırakmıyorlar onları. Şanlar, şerefler için, kutsal değerler için, başka ırkların başka tenli, başka işveli kadınları için, altın için öldürmeye ve ölmeye koşturuyorlar onları, mızıkalarla, marşlarla, coşkularla. Doğudan ve batıdan. Uzaklardan, çok uzaklardan; kendi mutlu olma, sevme ve sevilme imkânlarından koparak. Arkalarında gerçek ümitleri, geçerli hayalleri, öz hayatlarını, neler bıraktıklarını düşündürtmeden.

Dalga dalga geldiler, doğudan, batıdan, uzaklardan, çok uzaklardan, ölmek için, öldürmek için ve öldüler, öldürdüler. Kanla sulandı topraklarımız.

Öldüler.

Ve Murtaza'yı öldürdüler.

Murtaza bilmezdi öldürmeyi.

Kılıca el sürmemişti. Yay germemiş, ok uçurmamış, kuşa ve geyiğe bile.

Kalem tutardı elleri sadece.

İçli türküler söylerdi, savaş türküleri değil.

Şiirler yazardı; buğday tenli, sürme gözlü, kara saçlı Elif için. Kuşlarda, kurtlarda, ağaçlarda, çiçeklerde, sularda, bulutlarda, yıldızlarda, her şeyde Elif'i gören gözleri sevgiyle ışıldardı. Düşmezdi sevgi tüten gülümseyişi dudaklarından. Öldürüldü.

Mezarlığa ben, anama, atama, cümle ölmüşlere Fatiha okumak için giderdim; Allah'ın verip Allah'ın aldığı canlar için. Murtaza'dan sonra daha sık ve hep ölümü düşünerek, ölüm içimde gittim. Bütün dünya mezarlarını içimde taşır oldum:

Buda, Brahma, Musa, İsa, Muhammed! Öldüler.

Süleyman, İskender, Kaarun, Ramses, Dâra, Alp Arslan; kudretleri, servetleri sınırsız, ışıkları da vahşetleri de sınırsız daha niceleri!

Öldüler, öldürüldüler.

Sokrat, Eflâtun, Farabi, Sina'nın oğlu, Hallac-ı Mansur. Ve daha niceleri!

Öldüler, öldürüldüler, asıldılar, yakıldılar.

(*Doğrulup sahnenin önüne giderken*)

Ve adı sanı bilinmeyen, bilinmeyecek olan, ölümleri sadece analarının, atalarının ya da sevgililerinin yüreğine kor gibi düşen delikanlıların, kanayaklı kızların, yeni gelinlerin ölümleri, öldürülüşleri?

Onlarla ölmeye, öldürülmeye başladım:

Onlarla devasız hastalıklara yakalandım. Onlarla asıldım, onlarla yakıldım. Ölüm benim içindir sanmaya başladım; sınırsız bir boşluk içinde, ölümle baş başa, karşı karşıya kaldım.

(*Sahnenin önünde, çöker*)

Allah'a imanım vardı. Allah'tan başka bir sığınak bilmiyor, düşünemiyor, aramıyordum. Ona yöneldim. Ellerim böğrümde kaldı. İsyan değildi bu. İnkâr hiç değil. Bilmek, anlamak istiyordum: Niçin?

Niçin yaratıyor, bu erken ölümlere niçin göz yumuyordu?

Bir şeyler yapabilir, bir yerlere varabilir daha yaşasa idi insan: yapabileceklerini yapıncaya, varabileceği yere varıncaya kadar yaşamalıydı insan. Yoksa saçmalaşırdı hayat.

Sonra, birileri bir şeyler söyledikleri için öldürülüyordu. Ben de bir şeyler söyleyebileceğimi seziyor, ölümü, öldürülmeyi alınyazım gibi görmeye başlıyordum. Allah buna niçin izin veriyordu? Nasıl izin verebilirdi?

Yanlış ne idi? Batıl nedir?

Hükmü insan veriyor, insan insanı yargılıyor, mahkûm ediyor; aklın akla üstünlüğüne, gerçek ve doğru iddiasına kesin ve çürütülemez delil ne?

Kara topraklara verilen ak tenleri böcekler, kurtlar yerdi; benim beynimi de bu sorular kemiriyordu.

Ve ben beni kemiriyor, ben benden kurtulmak için didiniyordum: Hem Hazreti İbrahim idim hem İsmail; hem adanmış kurban hem kurban adayan. Bir yandan bıçağı vurmak istiyor, öbür yandan boynumda soğukluğunu duyduğum bıçağın vurulmasını bekliyordum.

(*Kayanın dibine çöker*)

İbrahim Kıssası

İbrahim idim; yüreğim yanıyor, yana yana yapmam gerekeni yapmak istiyordum. İsmail idim; gözümde şahlar incisi, inciler şahı iriliğinde bir damla yaş, yapılması gerekenin yapılmasını bekliyordum.

İbrahim idim; Tanrı'nın hoşnutluğunu umuyor, İsmail'ime şefkat, bana mağfiret bağışlayacağına inanıyordum.

İsmail idim; bu dünyada tatmadan bırakıp gideceğim nimetler için, hazlar, zevkler, sevmeler, sevilmeler için gözlerimde yaş, gönlümde de bana gideceğimi öğrettikleri âlemin, en aşırı istekleri, hayalleri ve ümitleri aşan güzelliklere kavuşma sabırsızlığı vardı.

(*Doğrulur; müzik*)

Allah'a yöneliyordum, günah sorularla:

Bendeki İsmail'i kurtaracak bir kurban imkânsız mıdır?

İsmail, İbrahim ile yıllar yaşadı; hoş yıllar, aydınlık yıllar. Bana beni bağışlamaz, beni benimle hoşnut kılmaz mısın?

Niçin?

(*Hırslı*)

Işık istiyorum ben, mezar karanlığıma; ışık!

(*Çöker, gene dert döküş*)

Bir kaçıştı bu belki de; dünyaya ve insanlara bakmak istemiyordum. Ölüm vardı her yerde. Savaş, hayatın tek anlamı gibiydi:

Moğol orduları, İlhanlı orduları, Haçlı orduları ve birbirlerini yiyip yutmak için donatılan beyliklerin orduları!

Hükmetme tutkusu, mal mülk tutkusu, üstün olmak tutkusu ölüm orduları kuruyordu.

Ve öldürme gücü olmayan hasetler, hırslar, sevemeyişler yalanlarla, iftiralarla, kışkırtmacalarla çirkinleştiriyordu hayatı. Akıl ve gönül bırakıp gitmişti insanları; ama nereye ve niçin?

Bakmak istemiyordum insanlara ve dünyaya. Kaçıştı bu elbette; isyan değil. Ve ben, içimdeki ölüm korkusunu giderecek, içimdeki mezarı aydınlatacak ışığı bulabilirsem kaçışım başarıya ulaşacak, beni huzura, selâmete kavuşturacaktı. İnanıyordum; yalnız buna inanıyordum.

Ve cevap bekliyordum; cevap istiyordum sorularıma. /

(*Müzik susar; doğrulur ve öne yürürken:*)

Bir gece /

(*Onunla birlikte yürüyen ışık daralır ve yüzünde bir an kaldıktan sonra söner: Karanlık*)

…rüyasız, karabasansız bir uykudan uyanıverdim. Niçin, nasıl? /

(*Yüzü değişik bir ışıkla aydınlanır*)

bilmiyorum, ama öyleydi: Murtaza olmuştum ben, çok yaklaşan ölümümü karşılamak için. Beynimin içinde buldum bunu:

Sırılsıklam terlemiştim. Göğsümün üstünde sanki değirmen taşı var; çok zor nefes alıyorum. Odam zifirî karanlık, mezar gibi.

Odam, dedim. Oysa nerede olduğumu bilmiyordum. Bunu ne kadar sonra anladığımı da bilmiyordum.

(*Arkada bir pencere, buluttan sıyrılan ay ışığıyla aydınlanır. Elini oraya uzatırken*)

Pencerem aydınlanır gibi oldu. Ay, dedim ve ancak o zaman düşünmeye başladım:

(*Değişik bir müzik*)

Akşam, ben yatarken, yatsıdan sonra, fırtına vardı. Dallar sarsılıyor, kırılıyor, kuru yapraklar ve otlar uçuşuyordu. Gökte bir tek yıldız bile görünmüyordu. Dinledim, rüzgârın sesini duydum; hâlâ deli deli esiyordu. Demek bulutlar çatlamış, ay ortaya çıkmıştı; pencereyi belirten ışık onundu.

Çok sürmedi ama pencere gene yok oldu.

(*Yüzündeki ışık söner*)

Yürüdüm. El yordamıyla kibriti buldum. Çaktım.

(*Kibritin alevi muma yaklaşıyor*)

Ve hatırlayıverdim. O ak saçlı, ak sakallı kocanın bana dediklerini:

- Işık ışıktan/

(*Kibrit önce uzun, sonra kısa mumları yakarken*)

türer, ama kendi olur. Yanar ve gayri kendi ömrü, kendi aydınlatma gücü olur./

(*Öne gelir, eliyle göstererek*)

O da böyle iki mum yakmıştı o sözleri söylerken; biri uzun, öteki kısa.

Hatırladım daha sonra dediklerini de:

- Kibrit mumu yakabilir, ocaktaki odunları değil. Odunları, kütükleri kibritle yandıramazsın; önce çalı çırpı, çıra bulmak, önce onları tutuşturmak gerek.

Ve eklemişti, bir duraklamadan sonra:

Sen Yunus, çalı çırpını bul, çıranı bul.

İyi hatırlıyorum: nasıl bir acıma vardı gözlerine de sinen gülümseyişinde, içini çekmiş ve kimse işitmesin, ben de işitmeyeyim istermiş gibi fısıldamıştı:

İşin çetin. Yolun sarp.

Soramadım, çalı çırpı nedir?

Durmadım da üzerinde. Unuttum gitti.

O gece işte.. birdenbire.. mumu yakarken.

Ama gene kısmet değilmiş; Murtaza ön aldı; Elif'le birlikte:

(*O geceye dönüyor. Müzik de öyle*)

Terlerimi kuruladım.

(*Pencereye gider*)

İçim yanıyordu.

Pencereyi açtım. Rüzgâr saldırdı./